

Справа „Коваль проти України”
(„Koval v. Ukraine”)
65550/01

У рішенні, ухваленому 19 жовтня 2006 року у справі *«Коваль проти України»*, Суд постановив, що:

- було порушено ст. 3 Конвенції (заборона нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження) стосовно незабезпечення відповідного медичного догляду та умов тримання заявника під вартою;
- мало місце порушення ст. 13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту);
- не було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції (право на справедливий судовий розгляд упродовж розумного строку).

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 1 000 євро на відшкодування матеріальної шкоди, 4 000 євро як компенсацію моральної шкоди та 1 000 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник Василь Гаврилович Коваль, 1951 р.н., є громадянином України і проживає у м. Києві.

У листопаді 1997 року п. Коваль, який в той час обіймав посаду посла, був затриманий через підозру у посадовому підлозі. Судово-медична експертиза стану здоров'я заявника, проведена у слідчому ізоляторі (далі – СІЗО) Житомирської області (де заявника утримували в грудні 1997 року), виявила у нього гіпертонію та прогресуючий спинний остеохондроз.

29 червня 1998 року, після внесення дружиною заявника 500 000 гривень (еквівалент 196 900 євро), він був звільнений під заставу, з огляду на неможливість забезпечити йому в СІЗО необхідний медичний догляд.

Незабаром, у зв'язку із висуненням проти нього звинувачення у спробі вплинути на свідка, п. Коваль знову був взятий під варту, а застава була звернена в доход держави. Рішення про конфіскацію застави п'ять разів переглядалось судами, включаючи Київський міський суд. Жінка заявника як заставодавець не викликалась в суди для дачі пояснень при розгляді цього питання.

20 жовтня 1998 року Генеральна прокуратура України видала наказ про переведення п. Ковалю до СІЗО Служби Безпеки України (далі – СБУ) у зв'язку зі спробами заявника вплинути на хід розслідування кримінальної справи.

Заявник скаржився на умови тримання його під вартою у СІЗО СБУ, вказуючи, зокрема, що туалет був розташований посередині камери на бетонному підвищенні, вільного доступу до води в камері не було, на вимогу подавалась лише холодна вода і тільки на короткий період часу.

У березні, травні та листопаді 1998 року проводились повторні судово-медичні експертизи стану здоров'я п. Ковалю. Відповідно до висновку останньої експертизи у нього виявлено ідеопатичну гіпертонію другої стадії, кардіосклероз другої стадії та ішемічну хворобу серця. 30 листопада 1998 року п. Коваль був госпіталізований із приступом гострої гіпертонії.

3 грудня 1998 року до червня 1999 року заявник кілька разів безуспішно оскаржував рішення про взяття його під варту та домагався звільнення з-під варти, мотивуючи це поганим станом свого здоров'я.

Медична комісія, оглянувши п. Ковалю у червні 1999 року, дійшла висновку, що у разі виникнення кризового стану здоров'я йому буде потрібне негайне лікування в стаціонарі. Ще одна судово-медична експертиза стану здоров'я п. Ковалю засвідчила наявність у заявника, крім інших захворювань, гіпертонії, дисциркуляторної енцефалопатії другої стадії, залишкових явищ малого інсульту, виразки шлунку, коліту та дерматиту.

У липні 1999 року до Київського міського суду надійшла інформація про те, що ні СІЗО СБУ, ні СІЗО № 13 не зможуть забезпечити заявникові достатній медичний догляд через відсутність відповідного обладнання та кваліфікованих спеціалістів. Проте 3 серпня 1999 року Київський міський суд, отримавши довідку від заступника начальника СІЗО № 13 про можливість забезпечення медичного догляду, якого потребує п. Коваль, ухвалив рішення про переведення заявника до СІЗО № 13.

П. Ковалю помістили до камери розміром 14 кв. м, де, окрім нього, утримувались одночасно від 9 до 11 хворих. Дехто з них хворів на туберкульоз та венеричні хвороби. Заявник також стверджував, що державне фінансування на щоденне утримання осіб, взятих під варту у СІЗО № 13, обмежувалось 0,08 гривнями (0,01 євро) на одну особу.

Врешті-решт п. Ковалю було визнано винним у пособництві та підмовлюванні до приховування валютної виручки, зловживанні владою і посадовому підлозі та

засуджено до 4 років позбавлення волі з конфіскацією майна та дворічною заборобою обіймати державні посади.

6 червня 2000 року заявник був переведений до місця позбавлення волі, де він отримував стаціонарну медичну допомогу.

Зміст рішення Суду

Заявник скаржився на умови тримання його під вартою та на незабезпечення його відповідним медичним доглядом від 30 листопада 1998 року до 8 червня 2000 року. Також п. Коваль стверджував, що рішення про конфіскацію застави було несправедливим. При цьому заявник посилався на порушення статей 3, 6 та 13 Конвенції.

Суд зауважив, що подані п. Ковалем документи про умови його тримання під вартою не оспорювались Урядом України, а наведена в документах інформація співпадала з даними перевірок місць попереднього ув'язнення в Україні, проведених Комітетом із запобігання катуванням Ради Європи та Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. Тому Суд дійшов висновку, що заявник утримувався у неприйнятних умовах.

Суд також відзначив, що подані сторонами висновки судово-медичних експертиз свідчили про те, що стан здоров'я заявника під час тримання під вартою суттєво погіршився.

Вже той факт, що п. Коваль, попри надання йому медичної допомоги, хворів дерматитом та страждав від серцево-судинних захворювань, вказує на те, що він утримувався в антисанітарних та антигігієнічних умовах.

Суд нагадав, що 14 липня 1999 року СІЗО СБУ повідомило про свою неспроможність забезпечити заявникові достатній медичний догляд через відсутність відповідного обладнання та кваліфікованих спеціалістів. Більше того, не був взятий до уваги висновок медичної комісії, що у разі виникнення кризового стану здоров'я п. Ковалю потрібне буде негайне лікування в стаціонарі. І лише 3 серпня 1999 року Київський міський суд виніс рішення про переведення заявника до СІЗО № 13.

Взявши до уваги відсутність достатнього медичного догляду за п. Ковалем та умови його тримання під вартою, які без сумніву мали шкідливий вплив на його здоров'я та психічний стан, Суд вирішив, що мало місце порушення ст. 3 Конвенції. Природа, перебіг і суворість поводження із п. Ковалем, а також негативний вплив умов

тримання під вартою на стан його здоров'я можуть вважатися нелюдськими чи такими, що принижують людську гідність.

Суд відзначив, що труднощі, які виникали в заявника через ненадання кваліфікованої медичної допомоги під час його тримання під вартою, зумовлювались причинами особистого характеру. Уряд України не надав відомостей про можливе адекватне відшкодування національними судами чи іншими органами влади завданих заявникові збитків. Відтак Суд, звернувши увагу на скарги заявника стосовно незаконного поводження з ним та умов тримання його під вартою, одностайно постановив, що мало місце порушення ст. 13 Конвенції через недостатність ефективних та доступних засобів правового захисту в національному праві.

Суд зауважив, що у скарзі п. Ковалю стосовно порушення ст. 6 Конвенції йшлося про те, що національний суд не викликав його дружину як заставодавця для дачі пояснень при розгляді справи про конфіскацію застави. Також, на думку заявника, був порушений принцип рівності сторін через те, що він не мав змоги підготуватись до захисту і справа про звернення застави в доход держави була вирішена національним судом автоматично.

Суд нагадав, що п. Коваль спершу не вимагав, аби його жінку викликали в суд для дачі пояснень при розгляді справи про конфіскацію застави. Крім того, заявник не пояснив, що саме він намагався довести цими свідченнями, а також є незрозумілим, яким чином пояснення його дружини могли вплинути на прийняття рішення про звернення застави в доход держави.

Суд також відзначив, що рішення про конфіскацію застави ґрунтувалось на показах свідків та пізніше було перевірене Київським міським судом у присутності заявника та його адвокатів, які мали можливість заявляти клопотання про неприйнятність або неправдивість показів свідків чи вимагати допиту інших свідків, включаючи й дружину п. Ковалю.

Рішення про конфіскацію застави переглядалось п'ять разів, і в кожному випадку визнавалось, що воно було законним та обґрунтованим. До того ж, аналізуючи в цілому даний судовий процес, Суд дійшов висновку, що заявник мав достатньо часу та можливостей, аби підготуватись до перегляду рішення суду про звернення застави в доход держави наступними судовими інстанціями.

Тому Суд одноголосно постановив, що не було порушено ч. 1 ст. 6 Конвенції.